

ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ ТА ТЕХНІКИ В ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.98

О.Л. Кобилянський, кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри криміналістичних експертиз
Навчально-наукового інституту підготовки
фахівців експертно-криміналістичних
підрозділів Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Розглянуто окремі положення Методики дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів, викладено проблемні питання її застосування та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: холодна зброя, методика дослідження, криміналістична експертиза, метальна холодна зброя.

Рассмотрены отдельные положения Методики исследования холодного оружия и конструктивно схожих с ним изделий, изложены проблемные вопросы его применения и пути их разрешения.

We have considered some of the Methodology for research of cold steel and structurally similar to them products of its use problematic issues and ways to resolve them.

Негативною тенденцією змін у суспільстві упродовж останніх років є збільшення легального та нелегального обігу різної зброї. Цей факт не міг не позначитися на криміногенній обстановці в країні. Основна небезпека криється в якісній характеристиці кримінальних правопорушень (насамперед вчинених з використанням зброї), характерною особливістю яких є зухвалість: нерідко вони мають відкритий характер і найчастіше їх доводять до логічного завершення.

Особливу небезпеку становлять кримінальні правопорушення проти особи, які вчиняють з використанням холодної зброї, яка є найпоширенішою, доступною у виготовленні широкому колу осіб, зручною для прихованого носіння і несподіваного застосування.

Кваліфікація кримінально-протиправних дій здебільшого залежить від того, наскільки правильно буде встановлено групову належність предмета — речового доказу (знаряддя вчинення кримінального правопорушення) до холодної зброї, встановлення його виду (різновиду), у том числі й за способом виготовлення, а також з'ясовано його технічний стан.

Розмаїття видів і типів холодної зброї, специфіка конструкції, форми, розміри та інші характеристики кожного зразка такої зброї потребують спеціальних знань у сфері її криміналістичної оцінки. Зазначені питання зазвичай вирішують за допомогою криміналістичної експертизи холодної зброї.

Проблеми експертизи холодної зброї упродовж десятиріч були в центрі уваги науковців у галузі судової експертизи, працівників судових і правоохоронних органів.

Незважаючи на значний крок у розвитку експертизи холодної зброї, пов'язаний з прийняттям Методики дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів (далі — Методика), практика її використання свідчить, що окремі положення містять суттєві недоліки.

Отже, метою цієї статті є критичне осмислення деяких положень Методики та вирішення проблемних питань щодо її застосування.

Першим і найважливішим питанням, що потребує уваги, є визначення поняття «холодна зброя», викладене у Методиці, а саме: «холодна зброя — предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового завдання шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя у момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких заснована на використанні м'язової сили людини».

Це визначення можна було б прийняти як таке, що відображає всі ознаки визначального поняття, за умови виключення метальної зброї з переліку видів холодної зброї або доповнення його ознаками, що характеризують її дію. На відміну від усіх інших видів холодної зброї, дія метальної зброї заснована на використанні як м'язової сили людини, так і сили тяжіння, пружних властивостей деревини (металу, пластичної маси) або енергії скручених (розтягнутих) волокон [1, с. 119].

Наступним і не менш суперечливим є визначення поняття «метальна холодна зброя», а саме: «метальна холодна зброя — предмети та пристрої, які призначені для ураження цілі на відстані».

Критерієм визначення належності до холодної зброї є наявність у предмета (пристрою) сукупності загальних криміналістичних ознак: призначеності і придатності для неодноразового ураження цілі (п. 2.1 розділу 2 Методики). Отже, виникає колізія між певними положеннями, викладеними у Методиці, яка дозволяє відносити предмети (пристрої) до категорії метальної холодної зброї за наявності лише однієї загальної криміналістичної ознаки (призначеності), а така ознака, як придатність, яка дає змогу встановити достатність уражаючих властивостей предметів (пристроїв), вважається несуттєвою.

Помилка, закладена у визначенні цього поняття, спричинила появу у правовому полі «мін сповільненої дії», а саме можливість отримання юридично і методично правильних позитивного і негативного висновків експерта при дослідженні того самого предмета.

Для того, щоб проілюструвати наявність цієї помилки, слід провести аналіз положень Методики на прикладі дослідження простих металевих предметів — металевих ножів.

Так, відповідно до п. 4.4 розділу 4 Методики завданням дослідження є встановлення фактичних характеристик наданого на випробування предмета (пристрою) та їх порівняння з критеріями призначеності та придатності для ураження цілі. Придатність випробуваного предмета (пристрою) для ураження цілі визначають за наявністю технічної забезпеченості як окремих елементів, так і конструкції в цілому, а також за достатністю його уражаючих властивостей (п. 2.3 розділу 2 Методики). Згідно з п. 2.4 розділу 2 Методики «достатність уражаючих властивостей предметів (пристроїв), які досліджуються, визначається в результаті встановлення можливості неодноразового ураження цілі при використанні предмета (пристрою) визначеним для конкретного типу холодної зброї способом. Можливість нанесення таких ушкоджень перевіряється експериментально відповідно до встановлених цією Методикою критеріїв».

Комплекс експериментів, які проводять з метою визначення певної сукупності властивостей предметів, називається випробуванням. Вони бувають статичними і динамічними (пп. 1.1.12 розділу 1 Методики). Динамічні випробування простих металевих предметів проводять шляхом кидання в мішень у спосіб, характерний для найближчого аналогу холодної зброї. Простий металевий предмет визнають таким, що має достатні уражаючі властивості, якщо під час проведення не менш ніж десяти експериментів не виникло будь-яких пошкоджень предмета (пристрою), а глибина проникнення бойової частини в матеріал мішені сягає не менш ніж 10 мм.

Доцільно розглянути 2 приклади.

Приклад 1. Експерт не має навичок і не володіє технікою кидання металевих ножів.

У цьому випадку Методикою передбачено, що під час аналізу встановлених під час дослідження криміналістичних ознак металевих ножів визначальними є ознаки, зазначені у п. 2, 4.1, 4.3, 5 додатка 13 до Методики, а відсутність техніки кидання металевих ножів під час випробувань є суб'єктивним чинником, який не є впливовим при віднесенні бойового металевих ножа до холодної клинкової зброї (п. 6.1 додатка 1 до Методики).

Отже, якщо під час проведення експертизи буде встановлено відповідність криміналістичних ознак техніко-криміналістичним вимогам, що передбачені п. 2, 4.1, 4.3, 5 додатка 13 до Методики, експерт має право не проводити динамічних випробувань і на основі отриманих даних встановити належність предмета до бойового металевих ножа, який є клинковою холодною зброєю.

Приклад 2. Експерт має навички і володіє технікою кидання металевих ножів.

Методикою (п. 6 додатка 13 до Методики) передбачено, що «визначення достатності уражаючих властивостей ножів провадиться шляхом експериментальної перевірки міцнісних властивостей їх конструкцій у цілому при динамічних випробуваннях, які передбачені пп. 4.7.3 та 4.7.3.1 цієї Методики». Згідно з пп. 4.7.3.1 розділу 4 Методики, «якщо при контактах з мішенню простого металевих предмета виникли пошкодження уражаючого елемента (вигини, притуплення, викришування) та/або пошкодження (руйнування), внаслідок яких порушується необхідне для ураження цілі балансування предмета, досліджуваний предмет визнається таким, що не має достатніх уражаючих властивостей». Згідно з п. 2.1 розділу 2 Методики предмети (пристрої), в яких повністю або частково немає хоча

б однієї із загальних ознак (призначеність і придатність для ураження цілі), до холодної зброї не належать.

Аналізуючи наведені приклади, можна дійти висновку, що Методика дає змогу отримати два юридично і методично правильних, але протилежних категоричних висновки щодо того самого об'єкта дослідження [1, с. 120].

Експерт (*від лат. experts — досвідчений*) — це фахівець у певній галузі, який займає високий статус у послідовності: учень → стажер → спеціаліст → майстер → раціоналізатор → експерт → творець. Отже, логічно, що в експерта не може виникнути брак техніки кидання простих металевих предметів і стрільби з механічних металевих пристроїв, що убезпечить від зазначених вище ситуацій та експертних помилок.

Характеризуючи призначеність предмета (пристрою) для ураження цілі, Методика регламентує, що вона (призначеність) визначається за результатами встановлення збігу притаманної йому сукупності конструктивних ознак із сукупністю конструктивних ознак відомого різновиду холодної зброї (при порівнянні з їх певними аналогами, за які виступають натурні зразки з криміналістичних та інших колекцій, описи та зображення в офіційній довідковій і спеціальній літературі, комп'ютерних базах даних, інформаційні матеріали фірм-виробників).

Водночас говорити потрібно не про збіг, а про ступінь подібності, оскільки спосіб виготовлення холодної зброї може визначати ступінь якості та (або) одноманітності зовнішнього оформлення, конструкції та розмірів і не відповідати стандартам промислового виробництва.

Згідно з п. 2.2 розділу 2 Методики «призначеність предмета (пристрою) для ураження цілі визначається за наявністю сукупності конструктивних ознак, які дозволяють віднести його до певного різновиду холодної зброї», і до такої сукупності конструктивних ознак належать «наявність елементів певного виду, форми та розмірів, а також спосіб з'єднання елементів». Технічну забезпеченість наданого на дослідження предмета (пристрою) для ураження цілі (пп. 4.6.2.1 розділу 4 Методики) визначають шляхом встановлення наявності у нього характерної сукупності конструктивних елементів, у тому числі способу їх з'єднання. Проте говорити про спосіб з'єднання елементів предметів (пристроїв) можна лише за умови, якщо їх виготовили промисловим (заводським) способом згідно з чинними Державними стандартами або технічними умовами, і лише щодо відповідності або невідповідності їм. Отже, відповідність способу з'єднання елементів певного предмета чи пристрою передбачає технічну забезпеченість його конструкції для ураження цілі у цілому, тобто його міцнісні параметри мають бути достатніми для забезпечення використання за призначенням.

Однак при кустарному і саморобному способі виготовлення елементи предметів (пристроїв) можна з'єднувати між собою у будь-який спосіб, що забезпечує його використання за призначенням. При цьому основною вимогою до з'єднання елементів між собою є забезпечення міцності конструкції предмета у цілому, яку встановлюють під час перевірки його придатності для неодноразового ураження цілі, що є другим криміналістичним критерієм визначення холодної зброї.

Розкриваючи загальні техніко-криміналістичні вимоги до клинкової холодної зброї, автори Методики визначають кут загострення вістря клинка як кут сходження кромки леза та лінії обуха (скоса обуха) (пп. 3.2.3 розділу 3 Методики). Така характеристика цього поняття могла мати місце за умов рівнобіжності голоминею

клинка. Проте деякі конструкції клинків ножового і кинджального типів можуть мати звуження голоміней клинка до вістря, що не менше впливає на кут загострення вістря, а отже, кут загострення вістря слід встановлювати як у вертикальній, так і в горизонтальній площині за умови звуження голоміней клинка до вістря.

Не менш важливою вимогою до клинкової холодної зброї є товщина клинка. Слушною є думка розробників Методики, які віднесли цю вимогу до загальних вимог, таких, яким має відповідати клинкова холодна зброя, комбінована холодна зброя з клинком (клинками). Втім у Методиці це поняття підмінюють поняттям «товщина обуху клинка». Така підміна є хибною, оскільки клинок може або не мати обуху взагалі, або згідно з особливостями конструкції клинка його товщина буде більшою за товщину обуху.

Згідно з пп. 3.2.9 розділу 3 Методики товщина виступаючої над держакон п'яти клинка, що слугує утиком, має бути не меншою ніж 5 мм, якщо вона (п'ята) не має в перерізі клиноподібної форми. Цю загальну техніко-криміналістичну вимогу до клинкової холодної зброї у Методиці докладно не описано, і в тексті про неї нічого більше не зазначено, а отже, не зрозуміло, яка клинкова зброя має такі конструктивні особливості і як клиноподібна форма п'яти може впливати на використання зброї за призначенням. Не зазначено цю техніко-криміналістичну вимогу й у додатках до Методики, де викладено криміналістичні вимоги до деяких найбільш розповсюджених об'єктів досліджень. Крім того, виходячи з визначення поняття утику, наведеного у Методиці, виступаюча над держакон п'ята може слугувати лише «захисним пристроєм», оскільки утик є складовою частиною руків'я.

Згідно з Методикою у межах визначення технічної забезпеченості предмета (пристрою) для ураження цілі він порівнюється з аналогами (технічні характеристики, форму, розміри та конструкцію предмета (пристрою) порівнюють з технічними характеристиками, формами, розмірами та конструкцією відомих зразків холодної зброї та предметів господарсько-побутового призначення). Результатом порівняння є встановлення збігу і розбіжностей цих параметрів. Розбіжності можуть бути суттєвими і несуттєвими. Суттєвими Методика визначає такі розбіжності, що перешкоджають ураженню цілі типовим для найближчого аналогу холодної зброї способом. Водночас невизначеність поняття «несуттєві розбіжності» привносить елемент суб'єктивізму у процес дослідження.

Для встановлення достатньої для ураження цілі міцності предмета (пристрою) проводять статичні випробування, проте згідно з Методикою лише всіх короткоклинкових предметів (пристроїв), крім короткоклинкової металевий холодної зброї та довгоклинкової холодної зброї. Проте жодним чином не йдеться про дослідження предметів, які мають клинок середньої довжини [2, с. 137].

Для встановлення можливості неодноразового ураження цілі при застосуванні досліджуваного клинкового предмета (пристрою) проводять динамічні випробування типовим для найближчого аналога (аналогів) холодної зброї способом (способами). Однією з умов проведення таких випробувань шляхом нанесення колючих і рублячих ударів є максимальна їх сила. Проте особи, які проводять такі дослідження, можуть бути різної статі, мати різну фізичну підготовку і стан здоров'я на момент випробувань.

Також варто зазначити, що якщо під час нанесення колючих ударів особливих труднощів не виникає, то під час нанесення рублячих ударів постає питання про

визначення ділянки клинка, якою наноситимуть удари. Так, у додатку 14 до Методики наведено визначення частин клинкової холодної зброї, зокрема клинка, що має бойовий кінець і центр удару («місце на лезі клинка при нанесенні рублячого удару, яким досягається найбільший уражаючий ефект»). Тому у примітці до пп. 4.7.2 розділу 4 Методики варто зазначити, що рублячі удари слід наносити по ребру дошки центром удару клинка.

У п. 4.5 розділу 4 Методики визначено, «що відсутність сукупності необхідних визначальних ознак холодної зброї дозволяє віднести зразок до визначеної групи виробів господарсько-побутового призначення, які конструктивно схожі з такою зброєю». Проте до холодної зброї не належать не лише вироби, сертифіковані як вироби господарсько-побутового та виробничого призначення, а й спортивні снаряди, спеціальні засоби, конструктивно схожі на зброю. Таким чином, за відсутності у досліджуваного предмета (пристрою) сукупності необхідних визначальних ознак холодної зброї встановлення його належності не має зводитися лише до певної групи виробів господарсько-побутового призначення.

У пп. 4.6.2.2 розділу 4 Методики у межах встановлення належності предмета (пристрою) до певного класу, виду та типу серед іншого передбачено визначення (встановлення) безпечності використання предмета (пристрою), хоча у пп. 1.1.14 розділу 1 Методики як одне із визначень наведено «безпечність застосування зброї». Не регламентовано і механізму перевірки безпечності застосування зброї.

Згідно з пп. 4.7.2.1 розділу 4 Методики як мішені для нанесення колючих і рублячих ударів використовують суху соснову дошку завтовшки до 50 мм, а мінімальна глибина проникнення клинка в матеріал мішені має становити не менше ніж 10 мм. З огляду на це у Методиці слід встановити не максимально, а мінімально граничні розміри товщини мішені.

У пп. 4.7.2.2 розділу 4 Методики визначено, що якщо під час огляду клинка встановлено, що на його лезі є заводська (фабрична) заточка, кут якої становить 31° і більше, об'єкт вважають не призначеним для нанесення різаних ушкоджень і випробування не проводять. Проте не зрозуміло, чому йдеться лише про заводську (фабричну) заточку. Звичайно, виробник, конструюючи ніж, закладає параметри, які мають у подальшому визначати сферу застосування виробу, але автори Методики, встановлюючи максимальні параметри кута заточки леза клинка, заздалегідь передбачили, що предмети (пристрої), в яких повністю або частково немає хоча б однієї із загальних криміналістичних ознак, до холодної зброї не належать. Отже, незалежно від способу заточки перебільшення граничних показників кута заточки, на нашу думку, свідчить про те, що предмет (пристрій) вважається не призначеним для нанесення різаних ушкоджень.

Крім того, у пп. 4.7.2.2 розділу 4 Методики також зазначено, що якщо можна та нескладно привести об'єкт у стан, придатний для нанесення різаних ушкоджень, неоліки експериментальних зрізів не можуть вважатися достатньою підставою для висновку про непризначеність предмета (пристрою) для нанесення різаних ушкоджень. Водночас наявність на лезі клинка вигинів, викришувань, притуплень тощо жодним чином не може свідчити про непризначеність предмета (пристрою) для нанесення різаних ушкоджень, оскільки призначеність предмета (пристрою) для ураження цілі визначається за наявності сукупності конструктив-

них ознак, які дозволяють віднести його до певного різновиду холодної зброї. У цьому випадку йдеться лише про придатність предмета (пристрою) для ураження цілі.

Згідно з пп. 4.7.3.2 розділу 4 Методики динамічні випробування механічних металевих предметів (пристроїв) проводять шляхом метання снаряду (пострілів) у мішень у спосіб, характерний для найближчого аналогу холодної зброї за таких додаткових умов: дистанція — не менше ніж 5 м і не більше ніж 100 м. Не зрозумілою є регламентація нижньої межі дистанції, оскільки у п. 1.1 додатка 8 і додатку 10 до Методики зазначено, що механічні металеві пристрої визнаються холодною зброєю за умов можливості ураження цілі на значній (20 м і більше) відстані.

Не зрозуміло також, чому під час проведення динамічних випробувань механічних металевих предметів (пристроїв) не передбачено умови виникнення у процесі експериментальної стрільби дефектів (незначних деформацій, руйнування окремих фрагментів елементів об'єкта (снаряда), суттєвих деформацій, руйнування пристрою), визначених для простих металевих предметів.

Додаток 2 до Методики визначає складовими кинджалів мисливський клинок, руків'я, утик (обмежувач) на руків'ї, «який забезпечує міцне утримання ножа під час нанесення колючих ударів і безпечність застосування». Водночас у додатку 14 до Методики обмежувач визначено як деталь у вигляді металевої пластини, розташованої між клинком та руків'ям, що виступає за межі руків'я. Отже, наявною є суперечність у визначенні обмежувача. Він є окремим елементом клинкової зброї і не може бути складовим елементом руків'я. Не зрозумілим є і використання терміна «ніж» у визначенні складових елементів кинджалів.

Згідно з п. 4.8 додатка 2 до Методики руків'я мисливських кинджалів мають забезпечувати безпечність під час їх використання. Тобто можна дійти висновку, що під час використання мисливських кинджалів не за основним їх призначенням руків'я мають забезпечувати безпечність, а при використанні згідно з їх основним призначенням такої вимоги не висувають, що виходить за межі логіки. Таку саму невідповідність спостерігаємо і в інших додатках до Методики (п. 4.11 додатка 1, п. 4.10 додатка 3, п. 4.8 додатка 4, п. 4.7 додатка 5) [2, с. 138].

Відповідно до п. 4.3 додатка 2 до Методики «кинджали мисливські повинні мати симетричну дволезну форму клинка з гострим бойовим кінцем або вістрям». У цьому визначенні є неточність, а саме у кинджалів повинні бути гострими і бойовий кінець, і вістря. Кинджалом є контактна клинкова холодна зброя колюче-ріжучої дії, що має короткий або середній, прямий або вигнутий дволезний клинок. Холодна зброя колюче-ріжучої дії має бойову частину, призначену для нанесення колото-різаних ушкоджень. Тобто бойова частина кинджалу повинна мати уражаючі властивості, що забезпечують його використання за призначенням (колоти і різати).

У Методиці немає також критеріїв оцінки достатності щільності та міцності з'єднання клинка з руків'ям, про які йдеться у п. 4.2 додатка 4 та додатку 6.

Згідно з п. 1.1 додатка 6 до Методики «ножі туристичні є різновидом ножів господарсько-побутового призначення і до холодної клинкової зброї не належать». Тобто можна дійти висновку, що туристичні ножі належать до якогось іншого різновиду холодної зброї, а отже, у визначенні цього пункту слід виключити слово «клинкової», що позбавить його подвійного тлумачення.

Відповідно до п. 1.1 додатка 13 до Методики бойові металеві ножі є різновидом холодної клинкової зброї. Водночас за визначенням, наведеним у пп. 1.4.1.6 додатка 14 до Методики, металевий ніж — «металева клинкова холодна зброя колюче-ріжучої дії, що має короткий однолезний (або дволезний) клинок, центр ваги якого знаходиться посередині ножа чи зміщений до вістря». Тобто бойовий металевий ніж є різновидом холодної клинкової зброї, а металевий ніж — металевий клинкова холодна зброя, що, по суті, є нелогічним.

Додаток 14 до Методики (п. 1.1), в якому регламентовано терміни та визначення, що використовують під час проведення експертизи холодної зброї, та наведено визначення типів холодної зброї, містить визначення предметів, які не є холодною зброєю.

Проблематичним є також питання про віднесення до холодної металеві зброї арбалетів або луків, якщо їх надали на дослідження без стріл або у випадку, коли конструкція наданих стріл свідчить про їх призначення не для ураження цілі, а для тренувань або виконання інших завдань.

Не позбавлені суперечностей з Методикою і методичні листи ДНДЕКЦ МВС України, рекомендовані для використання у практичній діяльності працівників підрозділів Експертної служби МВС України. Зокрема, у методичному листі «Особливості дослідження сюрікенів та конструктивно схожих з ними виробів» (ДНДЕКЦ МВС України, 2013 р.) наведено різні визначення поняття «сюрікен». У зазначених матеріалах є й інша суперечлива інформація. Так, суперечливою є і відстань, з якої потрібно кидати предмет у мішень (3, 4 м), та глибина проникнення у мішень (не менше ніж 8 мм). Крім того, у Методиці немає інформації стосовно дослідження сюрікенів, а також стосовно того, що кут загострення вістря бойових частин сюрікенів має бути не більше ніж 70°.

Отже, проведений аналіз свідчить про наявність у чинній Методиці певних неточностей і суперечностей, що потребує проведення наукових досліджень з метою подальшого її вдосконалення.

Список використаної літератури

1. *Кобилянський О.Л.* Проблемні аспекти експертизи холодної зброї / О.Л. Кобилянський, А.О. Малікова // Актуальні питання судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень : матер. круг. столу. — Ч. 2. — К. : ННПФЕКП НАВС, 2013. — С. 118—125.
2. *Кобилянський О.Л.* Проблемні аспекти експертизи холодної зброї / О.Л. Кобилянський, А.О. Малікова // Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень : матер. круг. столу. — Ч. 1. — К. : ННПФЕКП НАВС, 2013. — С. 134—139.
3. *Кобилянський О.Л.* Криміналістичне дослідження металеві холодної зброї : метод. реком. / Кобилянський О.Л., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. — Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГРІ, 2014. — 140 с.
4. *Кофанов А.В.* Криміналістичне дослідження холодної зброї : конспект лекцій / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. — Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГРІ, 2013. — 228 с.
5. *Кофанов А.В.* Методологічні та методичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв) : метод. реком. / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. — Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГРІ, 2013. — С. 40.
6. *Кофанов А.В.* Практичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв) : метод. реком. / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л.,

Кофанова О.С. — Серія «Зброезнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГПІ, 2013. — 37 с.

7. Кофанов А.В. Теоретичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв) : метод. реком. / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. — Серія «Зброезнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГПІ, 2013. — 46 с.

8. Кофанов А.В. Теорія і практика криміналістичного дослідження холодної зброї : метод. реком. / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. — Серія «Зброезнавство і мисливствознавство». — К. : УкрДГПІ, 2013. — 56 с.

9. Особливості дослідження сюрікенів та конструктивно схожих з ними виробів : метод. лист / [укл. К.В. Новікова]. — К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2013. — 13 с.